

HARKAI VASS ÉVA

Panoptikum

rekonstrukciós kísérletek

1. hazatérés

egy napon apa eltűnt nem jött haza – honnan is?
egész nap kerestük anyával
egész nap és egész éjszaka abban az álomban
ami inkább félálom volt időnkénti felébredésekkel
anya szokás szerint a célra összpontosított érzelmek nélkül
legfeljebb ijedség volt benne amiatt hogy most mi lesz
végül megtaláltuk már nem tudom hol
ez a részlet kiesett
más volt az arca

valahol valakikkel találkozott s eltelt velük a nap
beültek valahová ő csupán a barátkozás kedvéért
mert nem ivott legfeljebb néha társaságban egy-egy italt
később a betegsége és a gyógyszerek miatt ez is elmaradt
csak kávé volt sok kávé

eltelt a nap eltelt az éjszaka az az álombeli is
hajnal volt mire megtaláltuk
nem tudom merre jártunk nem voltak részletek
se táj se környezet
beültettem őket a kocsiba
már nem a fíció volt és nem a škoda
anya asztráltestét az anyósülésre
apa asztráltestét a kormány mögé
én a hátsó ülésre ültem mint gyermekkoromban

majd változtattam az ülésrenden
apa mégsem vezethet egy ilyen nap egy ilyen éjszaka után
tudtam hogy meg fog halni bár ez az álomban
nem tűnt sem tragikusnak sem visszafordíthatatlannak
nem méltatlankodott mint általában
nem kifogásolt semmit ami velem kapcsolatos
úgy beszélt hozzám mint egy felnőttöz
ami számomra egészen új és szokatlan volt
örült hogy rátaláltunk

mentünk valahonnan haza
nem tudom mennyi ideig tartott
az álom időszámítása megbízhatatlan
csak azt hogy ezentúl vigyáznunk kell rá
már reggel volt tudtam hogy fel kell hívnom
az iskolát hogy az első óráról késni fogok
bár soha nem tanítottam sem általános
sem középiskolában és diák is régen voltam
nem tudtam hány órákor kezdődik a tanítás

ez után a nap és éjszaka után
furcsamód megértésben és harmóniában éltünk
talán mert a szerepek kicserélődtek
addig apa vigyázott rám talán túlságosan
és túl sokáig is ami okítást tanácsokat és irányítást
jelentett korlátokat szűk korlátokat is
kínosan fölösleges rendre és rendszeretetre
való nevelést például hogy a tálalón a keményített csipkék
arányosan legyenek elosztva pontosan mértani középpontjukban
a porcelánfigurákkal vagy hogy a szögletes hamutálca
és az alatta levő textília szélei párhuzamban
az előszobában a cipők egymás mellett
szabályos sorban álljanak
belül lehet bennünk káosz de kívül rend legyen

anya lazábbnak vagy inkább felületesebbnek tűnt
talán az elfoglaltsága és az örökös időhiánya miatt
hagyta hogy tévedjek utána sorban és ismételten
a fejemre olvasta a tévedéseimet a vétkeimet
mindig tévedtem mindig vétettem
folyamatosan szinte naponta szóvá tett legnagyobb bűnöm
az volt hogy a házimunka nem érdekel
hogy nem segítkezem a konyhában a háztartásban
holott a barátjuk lánya aki ennek folytán
kényszerbarátnőm volt és mellesleg osztálytársam is
már süttött főzött mosott vasalt takarított
milyen jó ha valakinek ilyen gyereke van
mondta gyakran apa
bár anya csak vasárnaponként főzött
akkoriban még nem voltak szabad szombatok
hétköznapokon amikor dolgozott mama várt bennünket haza
kész ebéddel a megterített asztalon
a kenyeret és az újságot pedig én hordtam
minden reggel mentem a pékhez
visszafelé jövet pedig magyar szót vettem a trafikban
hogy apa délelőtt elolvashassa

most anya hallgat saját csendjében ül
magába hullva talán az nsu-ban
az évek során halványulnak
az álomban pedig átrajzolódnak a képek
már rég nem vezetett
a fíció volt az első és utolsó jármű
amelynek a kormányja mögé beült
bekapcsoltam a fényszórókat és nyomtam a gázt
nélkülem nem találtuk volna meg apát

nomen est omen

ülök a mama szobája és az ebédlőnk
közötti szobában a kikopott rugójú sezlonyon
és próbálgatom kimondani a szót
de sehogyan sem sikerül
anya is úgy mondja: *keszki keszkike*
így még nehezebben tudom megtanulni kimondani
egy délutánomba kerül mire sikerül: *keksz*
csak semmi becézés engem sem becéznek
igaz mama *évinek* szólított de ha rólam beszélt
akár ő akár ómama akkor én voltam *a lány*
hazajött már a lány az iskolából?
most már elküldhetnéd hozzám a lányt
apa néha *kislányomnak* szólított
bár ez a megszólítás többnyire vészjósló volt
kislányom már megint széthagyta a ruháidat
anya közvetlenül is és mások előtt is
csúfondárosan *kisasszonynak* hívott
ilyenkor a száját is ironikusan félrehúzta
na mi újság kisasszony?
a kisasszony megint négyest hozott haza
pedig minden feltétele megvan a tanuláshoz
szögezte le ilyenkor apa
ha ők ketten rólam beszéltek akkor *gyerek* voltam
felébredt már a gyerek?
te elhiszed amit a gyerek mond itthon?
kérdézi anya nővérétől bizalmasan
testvéri bizalom van tapasztalom meg
szülő és gyerek közötti nincs
csak az állandó gyanú felhője a fejünk felett
és a belőle záporozó gyanúsítgatás

soha nem tudtam őket becézni
úgy hívtam őket: *anya apa mama ómama*
anya és apa a nevükön szólították egymást
soha nem hallottam tőlük mást
mama gyerekkori nevén szólította a fiát
s ebben volt némi kedvesség
apa azt mondta neki: *édesanyám*
anya azt hogy *anyus*
de a saját édesanyját is távolságtartóan
anyámnak szólította és nevezte ha róla beszélt
a családban egyedül a mindenkihez kedves
gyermektelen nagynéni becézett bennünket

anya és apa otthon mindig megbeszélték
a munkahelyi kérdéseket s ilyenkor gyakran
megesett velem hogy örömmel kaptam fel a fejem
az *évíre* holott nem rólam hanem az
évi közgyűlésről volt szó

anyai nagyanyméknál falun bár ritkán találkoztunk
s lehet hogy örültek is nekem vagy *évi* voltam
vagy különféle csúfneveket találtak ki rám
amelyeken nagynénémmel a sógorunkkal
és unokanővéremmel együtt jókat szórakoztak
én voltam az úri kislány
ti urak vagytok mondta a nagyanym

apáék barátai kedvesek és barátságosak voltak velem
nemcsak amiatt mert vendégekként illedelmesen viselkedtek
hanem házon kívül is
hasonló módon a játszótársaim és a barátnőim szülei is
végül a magam módján oldottam meg a helyzetet:
apáék barátai ismerősei a szélesebb rokonság tagjai
és a játszótársaim és barátnőim szülei közül

pótszülőket választottam magamnak
titokban mindig volt két-három pótszülőm
amit anya sejtethett mert gyakran bírálta őket
előttem és apa előtt
egyikük szünidők idején gyakran meg is jegyezte:
engedjétek már el néhány napra hozzánk a lányotokat
hogy egy kicsit megnyugodjon
azért mert nincs gyerekük indokolta a meghívást anya
ha kitört és gyakran kitört közöttünk a háború
apa reakciója még teátrálisabb volt
ilyenkor mintha egykori amatőr színészi énje
szólalt volna meg belőle fájdalmasan a poros kisvárosi színpadon:
kelltt nekünk ez a gyerek?